

УДК 336.77

DOI: 10.18524/2413-9998.2021.1(47).227606

Н. П. Погореленко,

доктор економічних наук, доцент,
Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна
майдан Свободи 4, м. Харків, 61022
e-mail: pogorelenko.n.p@gmail.com

В. О. Коваль,

магістр 1 курсу,
Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна
майдан Свободи 4, м. Харків, 61022
e-mail: vadim.koval.2016@gmail.com

КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ: АНАЛІЗ ДІЮЧИХ УМОВ ТА ПІДХОДИ ДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЙОГО ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ

Статтю присвячено визначенню основних детермінант банківського кредитування малого та середнього бізнесу в сучасних умовах, аналізі діючих умов кредитування та аналізі державних регуляцій з підтримки бізнесу. Розвинуто підходи щодо підвищення ефективності складових Державної програми доступних кредитів, реалізація яких призведе не тільки до зниження потенційного ризику банкрутства підприємства-позичальника, посилення ефекту від запроваджених регуляцій держави, а й забезпечить відповідний результат в частині стимулювання діяльності та підтримки малого та середнього бізнесу.

Ключові слова: малий та середній бізнес; кредит; регуляції; відсоткова ставка; термін кредитування; компенсація; стимулювання; звітність; ефект.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасні умови розвитку економіки України свідчать про наявність проблем, пов'язаних з кредитним забезпеченням реального економічного зростання. Середньостатистичне підприємство, як правило, забезпечує свої потреби в додаткових фінансових ресурсах за рахунок власних коштів, що значно стримує його виробничу та інвестиційну активність. Саме кредит в таких умовах – найбільш гнучка форма задоволення потреб малого та середнього бізнесу (далі – МСБ), основним формами якого сьогодні виступає бланко-

ве та проектне кредитування. У цьому зв'язку дослідження питань оцінки кредитоспроможності позичальника та розвитку підходів до набуває особливого значення, що зумовлює актуальність обраної теми та доцільність проведення досліджень для розвитку цього питання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичною основою роботи є наукові праці вітчизняних та закордонних вчених та фахівців. На вирішення цієї проблеми спрямовані дослідження Версаль Н. [1], Вовчак О. Д., [2], Волкова Н. І. та Свірідова К. Д. [3], Донець О. Б. [4, 5, 6, 7], Іванов С. В. [8], Корнилюк Р. В. та Корнилюк А. В. [9], Панцир С. та Когут А. [10], Руда О. Л. та Турчак М. М. [11], Стрілець В. Ю. [12], Романішин В. О. [13], Юркевич О. М. [14] та багатьох інших. Віддаючи належне їхньому внеску у розвиток цього питання, поточна економічна ситуація в Україні та значна значущість кредитування для розвитку економіки, свідчать про те, що його функціональна сутність зводиться до поєднання тих складових цього процесу, які здатні найбільш повно задовольняти потреби МСБ у кредитних ресурсах.

Незважаючи на доволі стійку увагу до питань місця та ролі кредитування малого та середнього бізнесу, невирішеними залишається питання адаптації державних регуляцій щодо цього – залежно від поточної економічної ситуації та визначення загального ефекту від зміни ключових параметрів цієї підтримки.

Постановка завдання. **Мета статті** полягає у визначенні детермінант банківського кредитування МСБ в сучасних умовах, аналізі діючих умов та розвитку підходів до підвищення ефективності його державної підтримки.

Виклад основного матеріалу дослідження. За період 2018–2020 рр. частка кредитних коштів в ресурсах українських підприємств зросла з 22.7% до 31.1% [15] (для порівняння: частка кредитних коштів в капіталі зарубіжних підприємств сягає до 57.8% [16]). Дана статистика ґрунтується на тому, що 2018 рік був економічно нестабільним через світову економічну кризу та падіння темпів росту економіки Китаю, який для України є найбільшим торговим

партнером, тому підприємства не мали змоги генерувати необхідний прибуток, щоб його реінвестувати. 2020 рік став черговим випробуванням для бізнесу через пандемію COVID-19, яка додатково змусила підприємства звертатися до банків для кредитування потреб в капіталі.

Отже, МСБ в Україні недоотримує необхідне фінансування, що обмежує його можливості для розвитку. Це дозволяє стверджувати, що саме кредит в таких умовах – найбільш гнучка форма задоволення тимчасових потреб підприємства в грошових коштах.

Таблиця 1

Статистика кредитів МСБ

Період	Усього	у тому числі за валютами		суб'єкти середнього підприємництва			суб'єкти малого підприємництва (крім мікропідприємництва)		
		національна валюта	іноземна валюта	усього	у тому числі		усього	у тому числі	
					національна валюта	іноземна валюта		національна валюта	іноземна валюта
2020	109 430								
січень	7 670	5 208	2 462	1 222	653	570	1 570	867	703
лютий	7 386	4 898	2 488	1 145	620	525	1 481	819	662
березень	7 112	5 334	1 779	1 287	687	600	1 578	848	730
квітень	6 320	4 709	1 611	1 171	611	560	1 408	800	608
травень	6 159	4 329	1 830	1 166	619	547	1 305	700	605
червень	6 935	5 118	1 817	1 165	634	531	1 518	923	596
липень	6 269	4 763	1 506	1 174	629	545	1 585	652	213
серпень	6 334	4 681	1 653	1 179	652	528	932	728	205
вересень	6 876	5 114	1 762	1 163	657	506	1 104	907	197
жовтень	5 604	4 200	1 404	1 746	1 128	617	963	774	189
листопад	5 691	4 048	1 644	2 044	1 317	727	1 262	755	507
грудень	5 701	4 467	1 234	1 607	1 171	436	1 320	895	425

Джерело: [18].

Аналіз ринку банківського кредитування в Україні показує ставки по кредитуванню на рівні від 11% річних до 22% по беззаставним кредитам. Натомість в розвинених країнах, ці ставки суттєво відрізняються і коливаються від 0,1% до 4% річних (Японія – 0,1%, США – 2,75%, Канада – 2%, Велика Британія – 2%). Це значно сприяє розвитку МСБ, створюючи позитивний імідж країни та забезпечуючи ефективність ринкової економіки. Тому більшість політичних та економічних програм

там базуються на принципі «Think first small» («Спочатку думай про малих») [17].

Статистика кредитування МСБ (табл. 1) [18] свідчить про те, що тільки за 2020 рік було видано 109 430 кредитів для МСБ, з яких 75% було в національній валюті.

Дані табл. 1 дозволяють зробити висновок про наявність спадної тенденції загальної величини наданих кредитів МСБ. Це пояснюється тим, що в 2020 році спалах COVID-19 змусив призупинити або значно згорнути діяльність для малих та середніх підприємств. Наслідком стало значне погіршення загальних показників розвитку МСБ та зниження об'ємів кредитування в період з початку до кінця 2020 року.

Кредитні продукти, які здебільшого пропонуються для МСБ (на прикладі найбільших банків України) (табл.2), є достатньо уніфікованими – як в частині видів, так і в частині рівня середнього рівня відсоткової ставки.

Як бачимо, рівень відсоткової ставки за ними в середньому складає 16,5%, що в умовах, в яких опинився сьогодні МСБ, є доволі високим. Це вимагає додаткової підтримки та стимулювання кредитної активності МСБ з боку держави. Ключова новація, яка заклала пільгові основи кредитування МСБ банками України – Державна програма підтримки бізнесу «Доступні кредити 5-7-9%» [19], яку було анонсовано 01.02.2020 року з чіткими умовами та правилами для участі підприємств. Мета програми – створення ефективних умов кредитування саме для МСБ.

Суть «компенсаційної» складової Програми, на думку її авторів, полягає у **додатковому зниженні ставки кредитування**: для позичальників, до яких за умовами Програми застосовується процентна ставка 7% або 9% річних, протягом строку кредитування застосовувана процентна ставка зменшується на 0,5 % за кожне створене нове робоче місце на дату останнього дня місяця звітного (попереднього) кварталу порівняно з датою укладання Кредитного договору, але в будь-якому випадку такий розмір процентної ставки за кредитом не може бути нижче 5% річних [19].

Таблиця 2

Характеристика кредитних продуктів для МСБ найбільших банків України

Банк	Кредитний продукт	Відсоткова ставка, річних
АТ КБ «Приватбанк»	Поновлювана кредитна лінія	12,5%
	Інвестиційний кредит (непоновлювана кредитна лінія до 5 років)	14%
	«Бізнес-розстрочка» (кредитна лінія для придбання та оновлення обладнання)	14%
	Гарантовані платежі постачальник	16%
	Кредит під заставу депозиту	2,5%
	Овердрафт	до 16,5%
АТ «Ощадбанк»	Кредит на поповнення обігових коштів	від 14%
	Кредитна придбання Т/З та обладнання	від 14%
	Овердрафт	від 19%
	Послуга «Авто-овер» (швидкий кредит)	29%
	Кредит під депозит	2,5%
	Банківські гарантії	за запитом
АТ «Укресімбанк»	Фінансування аграрного сектору	від 12%
	Кредит «Оборотний капітал»	від 14%
	Кредит «Овердрафт»	від 21%
	Кредит під заставу депозиту	2,5%
	Інвестиційне фінансування (фінансування основних засобів)	від 16%

Джерело: [1].

Після анонсування програми основними цілями кредитування було визначено купівля: 1) обладнання; 2) комерційного автотранспорту; 3) комерційної нерухомості. Для всіх банків-учасників програми введено єдині умови надання пільгових кредитів [19].

Запроваджена програма дає змогу користуватися «дешевими» грошима. Для її реалізації в бюджет було закладено 4 млрд. грн. [20], з подальшим фінансуванням. На кінець 2020 року було видано 7575 кредитів на загальну суму 17 451 млн. грн. [21]. При загальній кількості підприємств в Україні – 1 336 742, частка виданих кредитів критично мала, що говорить про неефективність даної програми із-за низки причин та доволі неефективних умов [22].

1. Авансовий платіж при інвестиційному кредитуванні на обладнання (транспорт та нерухомість), який досягав позначки 50-70% від заявлених в програмі 20%. Це пояснюється самостійністю банку-учасника Програми у прийнятті рішення про рівень першочергового авансу – в залежності від фінансового стану підприємства. Причина – наявність значного рівня ризику для надання коштів.

Термін кредитування, згідно умов Програми, – 5 років, а для МСБ взяти на себе боргові зобов'язання в розмірі 5 млн. грн., терміном до 5 років – надскладна задача, адже маржинальність бізнесу в Україні в середньому дорівнює 30-40%. Отже, з капіталовкладення в розмірі 1 млн грн. дасть прибуток (за різними оцінками) від 300-400 тис. грн на рік, що, очевидно, не створить можливості покривати обов'язкові платежі по кредиту, які з наданих 5 млн. грн. складуть до 90 тис. грн.

2. Наступна проблема при розгляді можливості кредитування підприємства – кредитна історія кожного із «перших осіб» управління. Так, якщо у директора або кінцевих бенефіціарних власників в кредитній історії є прострочки по особистих рахунках – кредитування неможливе. Враховуючи цю умову Програми, доцільно, на нашу думку, внести поправки, згідно з якими надати банкам право абстрагування від минулого негативного досвіду – саме для фізичних осіб, оскільки під цей критерій, за нашими оцінками, підпадає від 15 до 25% підприємств та фізичних осіб-підприємців.

3. На початок 2021 року до програми «5-7-9» входило 24 банки із загальної кількості – 74 [23]. Враховуючи, що за рік середня кількість виданих кредитів на один банк складає 315 штук, можна зробити

висновок, що держава має мотивувати банки ставати учасниками програми, що призведе до більшої кількості виданих кредитів.

За умови, що всі 74 банки стануть учасниками програми, середня кількість виданих кредитів зростає з 315 на рік до 16680 (еквівалент – 38 537 млн. грн.), це задіє в даному процесі 22 725 юридичних осіб.

4. Подальшою розширенням напрямів кредитування – не тільки на інвестиційні цілі, а й на кредитування оборотного капіталу – є запорукою не тільки її успішного розвитку, а й стимулювання підприємницької активності загалом. Причина: лише 34.7% українських підприємств задіяні в виробництві. Реалізація цієї перешкоди призведе до збільшення долучених до неї учасників - від 50 до 75% підприємств, тобто 1 002 556 підприємств МСБ, що спричинить як значне поповнення державного за рахунок додаткового доходу як банків, так і представників МСБ та окремих господарств, так й збільшить кількість робочих місць – на 2 004 122 (з яких держава отримує податки з заробітної плати та податки підприємства за працюючу особу).

5. Важлива опція Програми, яку доцільно було б переглянути - збільшення строку кредитування на поповнення обігових коштів з трьох до п'яти років. Ця обставина призведе до зменшення ризиків, як з боку підприємства, так і з боку банку – через введення адаптованого графіку погашення кредиту в індивідуальному порядку (який включатиме відстрочку за платежами від 90 до 180 днів з можливістю внесення суми в кінці періоду кредитування або додавання її до щомісячних платежів), врахування специфіки ведення бізнесу та особливостей реалізованого товару.

Це зумовлює необхідність розгляду підходів до підвищення ефективності державної підтримки розвитку кредитування малого та середнього бізнесу.

За перші чотири місяці функціонування програми було видано 554 кредити на 348,4 млн. грн. Після запуску рефінансування кредитів під 0% портфель доступних кредитів почав зростати швидше і за 2,5 місяці майже досяг 5 млрд грн за 2,2 тис. кредитних договорів [24].

Динаміка показника об'єму виданих кредитів за програмою «5-7-9%» (рис. 2) [25] свідчить про наявність прогресії в цьому процесі.

Проведений аналіз причин цієї динаміки та основних цілей [26], під які надавались ці кредити, дозволяє стверджувати, що основним видом кредитування є програма рефінансування (76%) існуючих кредитів, яка не містить в собі інвестиційного характеру.

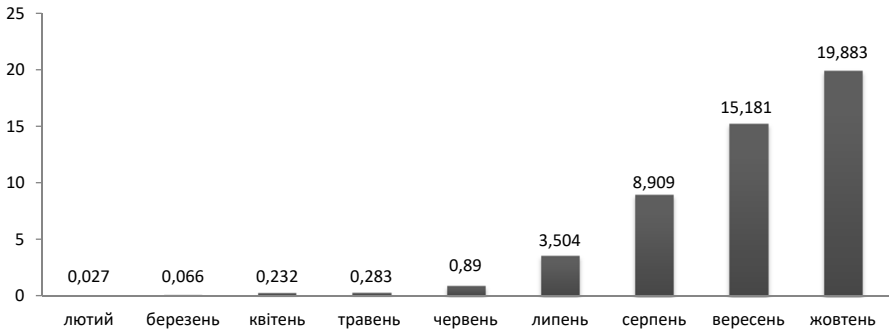

Рис. 2. Динаміка показників реалізації Програми «5-7-9%», млрд. грн.

Джерело: побудовано автором за даними [19].

Після введення урядом антикризового кредиту (видано 2%) в серпні 2020 року [26] Програма почала працювати ефективніше, що підтверджується даними рис. 2.

Антикризові кредити на поповнення обігових коштів надавались на термін 2 роки для діючого бізнесу, їх видано 2% від загального обсягу кредитного портфелю, але лише в січні 2021 року було анонсовано збільшення терміну кредитування до трьох років [27]. Причина: з червня по липень 2020 року загальний кредитний портфель задіяних у Програмі банків зріс лише на 25,4%. Наслідком лібералізації вимог до суб'єктів підприємництва та після введення кредиту на поповнення обігових коштів стало зростання кредитного портфелю банків – більш, ніж на 39,3%, що свідчить про підвищення ефективності цієї Програми.

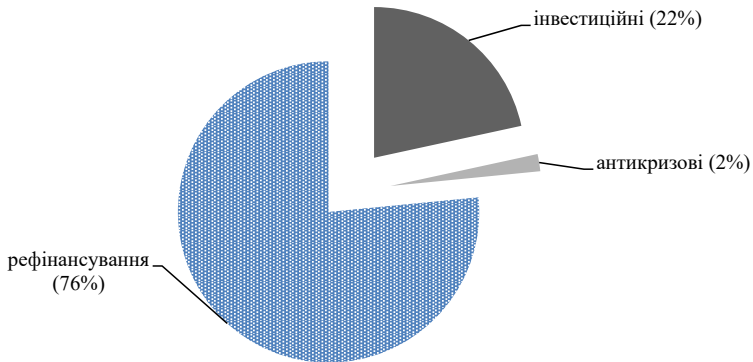

Рис. 3. Структура портфелю кредитів за Програмою «Доступні кредити 5-7-9%»

Джерело: [24].

Загальний аналіз показників розвитку Програми засвідчує, з лютого по жовтень 2020 року кредитний портфель банків-учасників Програми збільшився в 988,3%.

Прогнозуючи можливі об'єми кредитування при збільшенні терміну кредиту, який надається на поповнення обігових коштів і можливість рефінансування – до трьох років з середнім показником зростання в місяць 82,3% (середній показник зростання), а також врахувавши кореляційну складову до загальної суми кредитування +33,3% (продовження терміну кредиту на один рік – відсоткове вираження одного року), можна зробити висновок, що за 2021 рік загальна сума кредитів складе 229,8 млрд. грн., що на 220,5 млрд. грн., більше ніж в 2020 році. Це надасть можливість підприємствам кредитуватися за «європейськими» ставками, розвивати свої бізнес-процеси, створювати додаткові робочі місця, забезпечуючи розширення процесу відтворення.

Базова умова здійснених розрахунків – введення кредитування на поповнення обігових коштів на термін до п'яти років. Таке коригування призведе до зменшення обсягів простроченої заборгованості, оскільки «тіло» кредиту буде «розбите» на більш тривалий проміжок часу.

Проведемо розрахунок потенційних виданих кредитів на обігові потреби строком 5 років. У якості початкової суми розрахунку будемо використовувати загальну суму виданих кредитів (за станом на 10.10.2020 року – 19,883 млн. грн.), коли термін кредитування складав (в середньому) 3 роки. Зниження потенційних ризиків банкрутства підприємства на 40% (кожен додатковий рік в кредитуванні зменшує ризик на 20%), призведе до того, що показник загального обсягу кредитування за Програмою на 2025 рік складе: $19883000 \cdot 1387,2\% \cdot 40\% = 1\,103$ (млрд. грн.).

Отже, за умови збільшення терміну кредитування МСБ – з 3 до 5 років - за 4 наступні роки існування Програми банки зможуть додатково видати кредитів на суму 1 103 млрд. грн. Це не тільки посилить ефект від запроваджених регуляцій держави [28, 29], а й забезпечить відповідний результат в частині стимулювання діяльності та підтримки МСБ.

Висновки та пропозиції. Проведений аналіз складових Державної програми підтримки бізнесу «Доступні кредити 5-7-9%» дозволяє стверджувати, що ефект від неї значно збільшиться за умови реалізації запропонованих змін до неї. Це спричинить зростання кількості потенційних її учасників (мінімум - до 1 000 000), збільшення загальної суми наданих кредитів на суму 1 103 млрд. грн. та на практиці призведе до створення нових робочих місць, підтримці національного виробника та зростання економіки загалом.

Активізація підприємницької активності сьогодні потребує неабиякої підтримки усіх задіяних в цьому процесі учасників. Саме це – результат реалізації відповідних складових кредитної політики банків, наявності зацікавленості з боку представників МСБ у співробітництві з державою, посиленого сприяння та здатності до оперативного перегляду існуючих складових Програми доступних кредитів з боку держави. Тільки відповідальна участь учасників в цьому процесі сприятиме реалізації принципу «відповідальне кредитування» як запоруки успіху подолання існуючих проблем.

Список використаної літератури

1. Версаль Н. Переваги та недоліки зовнішніх джерел фінансування малих та середніх підприємств в Україні. Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2020. №1. С. 182-194.
2. Вовчак О. Д., Миськів Г. В. Кредитні ресурси суб'єктів кредитного ринку: теоретико-методологічні підходи. Вісник Національного банку України. 2015. № 3. С. 35–39
3. Волкова Н.І., Свірідова К.Д. Аналіз проблем кредитування малого та середнього бізнесу в сучасних економічних умовах. Фінанси, облік, банки. 2017. №1 (22). С. 55-62.
4. Донець О. Б. Банківська стратегія кредитування малого і середнього бізнесу. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. № 7. С. 686–690.
5. Донець О. Б. Напрями активізації банківського кредитування малого і середнього бізнесу в Україні. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2016. № 3. С. 205–209.
6. Донець О. Б. Оцінка кредитоспроможності підприємств малого та середнього бізнесу. Регіональна економіка та управління : Науково-практичний журнал. Запоріжжя, 2015. № 1. С. 53–58.
7. Донець О.Б. Кредитування малого і середнього бізнесу : дис. кандидата екон. наук (доктора філософії) : 08.00.08 / Унів. держ. фіск. служби. Ірпінь, 2017. 259с.
8. Іванов С.В., Захарченко Н.В., Швецова А.А. Аналіз джерел фінансування малого та середнього бізнесу в Україні. Економічний простір. 2015. № 104. С. 20-27.
9. Корнилюк Р.В., Корнилюк А.В. Фінансування малого та середнього бізнесу: тенденції, можливості, ризики. Інвестиції: практика та досвід. 2017. №24. С. 43-50.
10. Панцир С., Когут А. Політика підтримки МСБ: доступ до фінансово-кредитних ресурсів. Київ : Європейський інформаційно-дослідний центр, 2015. 17 с.
11. Руда О.Л., Турчик М.М. Організація банківського кредитування малого та середнього бізнесу в Україні. Ефективна економіка. 2018. №10. С. 1-7.
12. Стрілець В.Ю. Зарубіжний досвід кредитування малого та середнього бізнесу. Бізнес-Інформ. 2019. №3. С. 44-50.
13. Романишин В.О., Уманців Г. В., Сясько І. В. Активізація кредитування суб'єктів малого та середнього підприємництва в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2018. №22. С. 70-77.
14. Юркевич О. М. Галабурда О. А., Завінський А. І. Шляхи залучення капіталу для малого та середнього бізнесу. Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами : зб. матеріалів IV Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. студентів, аспірантів та молодих вчених, 18 листоп. 2020 р. Київ : КНЕУ, 2020. С. 532–535.
15. Огляд банківського сектору. Національний банк України URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/BR12_ua.pdf?v=4 (дата звернення 28. 11. 2020).
16. Панцир С.І., Шуміхін С.В., Різніченко К.М. Зелена книга політики підтримки

- підприємництва внутрішньо переміщених осіб. Київ: Центр міжнародного приватного підприємництва, 2015. 79 с.
17. Підтримати малий бізнес. Як Україна відстала від світу. Веб-сайт Еспресо ТВ. URL: https://espresso.tv/article/2017/07/11/malyu_seredniy_bizne (дата звернення 28. 11. 2020).
 18. Статистика фінансового сектору. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial#1ms> (дата звернення 28. 11. 2020).
 19. Державна програма підтримки бізнесу «Доступні кредити 5-7-9%». Веб-сайт 5-7-9 gov.ua. URL: <https://5-7-9.gov.ua/> (дата звернення 28. 11. 2020).
 20. Основний бюджет Державної програми 5-7-9% незабаром буде збільшено до 4 млрд. гривень. Веб-сайт Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3039405-budzet-derzprogrami-579-zroste-do-4-milardiv-minekonomiki.html> (дата звернення 28. 11. 2020).
 21. «Доступних кредитів» за перший рік видано на 17,4 млрд грн. Веб-сайт Фінклуб. URL: <https://finclub.net/ua/news/dostupnykh-kredytiv-za-pershyy-rik-vydano-na-17-4-mlrd-hrn.html> (дата звернення 28. 11. 2020).
 22. Сич О.А., Волос І.І. Сучасний стан та умови кредитування малого та середнього бізнесу в Україні. Молодий вчений. 2018. №2 (54). С. 421-423.
 23. Кількість банків в Україні (2008-2021). Веб-сайт Індекс Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/banks/stat/count/> (дата звернення 28. 11. 2020).
 24. Садовничий В. (2020). Что происходит с программой «Доступные кредиты 5-7-9%». URL: <https://finclub.net/infografika/chto-proiskhodit-s-programmoj-dostupnye-kredity-5-7-9.html> (дата звернення 28. 11. 2020).
 25. Програма «Доступные кредиты 5-7-9%»: новые условия и старые проблемы. Веб-сайт Мінфін. URL: <https://minfin.com.ua/credits/articles/porytka-nomeruat-novye-usloviya-deshevogo-kreditovaniya-579/>(дата звернення 28. 11. 2020).
 26. Кабмин изменил условия программы «Доступные кредиты 5-7-9%». Веб-сайт Мінфін. URL: <https://minfin.com.ua/2020/10/10/53774902/> (дата звернення 28.11. 2020).
 27. Уряд вніс зміни в умови Державної програми «Доступні кредити 5-7-9%». Міністерство фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/uriad_vnis_zmini_v_umovi_derzhavnoi_programi_dostupni_krediti_5-7-9-2477 (дата звернення 28.11. 2020).
 28. Про державну допомогу суб'єктам господарювання : Закон України від 1 липня 2014 року, № 1555-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18#Text> (дата звернення: 28.11.2020).
 29. Порядок надання фінансової державної підтримки суб'єктам малого та середнього підприємництва : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 28. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/28-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення 28.11.2020).

Стаття надійшла 26.01.2021 року

Н. П. Погореленко,

доктор экономических наук, доцент,
Харьковский национальный университет им. В.Н. Каразина
площадь Свободы 4, г. Харьков, 61022
e-mail: pogorelenko.n.p@gmail.com

В. О. Коваль,

магистр 1 курса,
Харьковский национальный университет им. В.Н. Каразина
площадь Свободы 4, г. Харьков, 61022
e-mail: vadim.koval.2016@gmail.com

**КРЕДИТОВАНИЕ МАЛОГО И СРЕДНЕГО
БИЗНЕСА: АНАЛИЗ ДЕЙСТВУЮЩИХ
УСЛОВИЙ И ПОДХОДЫ К ПОВЫШЕНИЮ
ЭФФЕКТИВНОСТИ ЕГО ГОСУДАРСТВЕННОЙ
ПОДДЕРЖКИ**

Статья посвящена определению основных детерминант банковского кредитования малого и среднего бизнеса в современных условиях, анализе действующих условий кредитования и анализе государственных регуляций по поддержке бизнеса.

Развиты подходы по повышению эффективности составляющих государственной Программы доступных кредитов, реализация которых приведет не только к снижению потенциального риска банкротства предприятия-заемщика, усилению эффекта от введенных регуляций государства, но и обеспечит соответствующий результат в части стимулирования деятельности и поддержки малого и среднего бизнеса.

Ключевые слова: малый и средний бизнес; кредит; регуляции; процентная ставка; срок кредитования; компенсация; стимулирование; отчетность; эффект.

N. P. Pohorelenko,

Doctor of economic sciences, associate professor,
V. N. Karazin Kharkiv National University
4 Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine
e-mail: pogorelenko.n.p@gmail.com

V. A. Koval,

master of 1st course,
V. N. Karazin Kharkiv National University
4 Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine
e-mail: vadim.koval.2016@gmail.com

LENDING TO SMALL AND MEDIUM BUSINESS: ANALYSIS OF THE CURRENT CONDITIONS AND APPROACHES TO INCREASE THE EFFICIENCY OF ITS STATE SUPPORT

The article is devoted to the definition of the main determinants of bank lending to small and medium-sized businesses in modern conditions, analysis of current lending conditions and analysis of government regulations on business support. Approaches have been developed to increase the efficiency of the components of the State Program of Affordable Loans, the implementation of which will not only reduce the potential risk of bankruptcy of the borrower, enhance the effect of the state regulations, but also provide incentives and support for small and medium businesses.

Key words: small and medium business; credit; regulations; interest rate; credit term; compensation; incentive; reporting; effect.

References

1. Versal, N. (2020). Perevahy ta nedoliky zovnishnykh dzherel finansuvannia malykh ta serednykh pidpryyemstv v Ukraini [Advantages and disadvantages of external sources of financing of small and medium enterprises in Ukraine]. *Ekonomichnyi chasopys Skhidnoevropeyskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky*. – *Economic Journal of the Lesia Ukrainka East European National University*, 1, pp. 182-194. [in Ukrainian].
2. Vovchak, O. D. & Myskiv, H. V. (2015). Kredytnei resursy sub'yektiv kredytnoho rynku: teoretyko-metodolohichni pidkhody [Credit resources of credit market subjects: theoretical and methodological approaches]. *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy*. – *Bulletin of the National Bank of Ukraine*, 3, pp. 35-39. [in Ukrainian].
3. Volkova, N. I. & Sviridova, K. D. (2017). Analiz problem kredytuvannia maloho ta serednoho biznesu v suchasnykh ekonomichnykh umovakh [Analysis of problems of lending to small and medium-sized businesses in modern economic conditions]. *Finansy, oblik, banky*. – *Finance, accounting, banks*, 1 (22), pp. 55-62. [in Ukrainian].
4. Donets, O. B. (2015). Bankivska stratehiia kredytuvannia maloho i serednoho biznesu [Banking strategy for lending to small and medium-sized businesses]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*. – *Global and national economic problems*, 7, pp. 686-690. [in Ukrainian].
5. Donets, O. B. (2016). Napriamy aktyvizatsii bankivskoho kredytuvannia maloho i serednoho biznesu v Ukraini [Directions of activation of bank lending to small and medium-sized businesses in Ukraine]. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia*. – *Eastern Europe: Economy, Business and Management*, 3, pp. 205-209. [in Ukrainian].
6. Donets, O. B. (2015). Otsinka kredytopromozhnosti pidpryyemstv maloho ta serednoho biznesu [Estimation of creditworthiness of small and medium enterprises]. *Rehionalna ekonomika ta upravlinnia : Naukovo-praktychnyy zhurnal*. – *Regional Economics and Management: Scientific and Practical Journal*, 1, pp. 53-58. [in Ukrainian].

7. Donets, O. B. (2017). *Kredytuvannia maloho i serednoho biznesu* [Lending to small and medium-sized businesses]. Dr Thesis. Retrieved from: <http://www.nusta.edu.ua/wp-content/uploads/2017/06/> [in Ukrainian].
8. Ivanov, S. V., Zakharchenko, N. V. & Shvetsova, A. A. (2015). Analiz dzherel finansuvannia maloho ta serednoho biznesu v Ukraini [Analysis of sources of financing of small and medium business in Ukraine], *Ekonomichnyi prostir. – Economic space*, 104, pp. 20-27. [in Ukrainian].
9. Kornyluk, R. V. & Kornyluk, A. V. (2017). Finansuvannia maloho ta serednoho biznesu: tendentsii, mozhlyvosti, ryzyky [Financing of small and medium business: tendencies, opportunities, risks]. *Investytsii: praktyka ta dosvid. – Investments: practice and experience*, 24, pp. 43-50. [in Ukrainian].
10. Pantsyr, S. & Kohut, A. (2015). Polityka pidtrymky MSB: dostup do finansovo-kredytnykh resursiv [SME support policy: access to financial and credit resources]. Kyiv. [in Ukrainian].
11. Ruda, O. L. (2018). Orhanizatsiia bankivskoho kredytuvannia maloho ta serednoho biznesu v Ukraini [Organization of bank lending to small and medium business in Ukraine], *Efektivna ekonomika. – Efficient economy*, 10, pp. 1-7. [in Ukrainian].
12. Strilets, V. Y. (2019). Zarubizhnyi dosvid kredytuvannia maloho ta serednoho biznesu [Foreign experience of lending to small and medium business]. *Biznes-Inform. – Biznes-Inform*, 3, pp. 44-50. [in Ukrainian].
13. Romanyshyn, V. O. (2018). Aktyvizatsiia kredytuvannia subiektiv maloho ta serednoho pidpriemnytstva v Ukraini [Activation of lending to small and medium enterprises in Ukraine]. *Investytsii: praktyka ta dosvid. – Investments: practice and experience*, 22, pp. 70-77. [in Ukrainian].
14. Yurkevych, O. M., Halaburda, O. A. & Zavinskyi, A. I. (2020). Shliakhy zaluchennia kapitalu dlia maloho ta serednoho biznesu [Ways to attract capital for small and medium-sized businesses. *Suchasni instrumenty upravlinnya korporatyvnymy finansamy: zb. materialiv IV Vseukr. nauk.-prakt. internet-konf. studentiv, aspirantiv ta molodykh vchenykh, 18 lystop. 2020 r., m. Kyiv / M-vo osvity i nauky Ukrayiny, DVNZ «Kyiv. nats. ekon. un-t im. Vadyma Het'mana» [ta in.]. – Modern tools of corporate finance management: coll. materials IV All-Ukrainian. scientific-practical internet conference students, graduate students and young scientists, November 18. 2020, Kyiv / Ministry of Education and Science of Ukraine, SHEI «Kyiv. nat. econ. Univ. Vadim Hetman», pp. 532-535. [in Ukrainian].*
15. Ohliad bankivskoho sektoru [Review of the banking sector]. Retrieved from: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/BR12_ua.pdf?v=4 [in Ukrainian].
16. Pantsyr, S. I., Shumikhin, S. V. & Riznichenko, K. M. (2015). Zelena knyha polityky pidtrymky pidpriemnytstva vnutrishno peremishchenykh osib [Green book of business support policy for internally displaced persons]. Retrieved from: https://cdn.regulation.gov.ua/60/eb/d5/0a/regulation.gov.ua_File_190.pdf. [in Ukrainian].
17. Pidtrymaty maliy biznes. Yak Ukraina vidstala vid svitu [Support small business. How Ukraine lags behind the world]. Retrieved from: https://espreso.tv/article/2017/07/11/malyy_seredniy_bizne [in Ukrainian].
18. Statystyka finansovoho sektoru [Financial sector statistics]. Retrieved from: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial/#1ms> [in Ukrainian].

19. Derzhavna prohrama pidtrymky biznesu «Dostupni kredyty 5-7-9%» [State program of business support «Affordable loans 5-7-9%»]. Retrieved from: <https://5-7-9.gov.ua/> [in Ukrainian].
20. Osnovnyi biudzheth Derzhavnoi prohramy 5-7-9% nezabarom bude zbilsheno do 4 mlrd. hrn [The main budget of the State Program 5-7-9% will soon be increased to 4 billion hryvnias]. Retrieved from: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3039405-budzet-derzprogrami-579-zroste-do-4-milardiv-minekonomiki.html> [in Ukrainian].
21. «Dostupnykh kredyitiv» za pershyi rik vydano na 17,4 mlrd hrn. [«Available loans» for the first year were issued for UAH 17.4 billion]. Retrieved from: <https://finclub.net/ua/news/dostupnykh-kredyitiv-za-pershyi-rik-vydano-na-17-4-mlrd-hrn.html> [in Ukrainian].
22. Sych, O. A. (2018). Suchasnyi stan ta umovy kredytuvannia maloho ta serednoho biznesu v Ukraini [The current state and conditions of lending to small and medium-sized businesses in Ukraine]. *Molodyi vchenyi. – Young scientists*, 2 (54), pp. 421-423. Retrieved from: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/2/99.pdf> [in Ukrainian].
23. Kilkist bankiv v Ukraini (2008-2021). [Number of banks in Ukraine (2008-2021)]. Retrieved from: <https://index.minfin.com.ua/banks/stat/count/> [in Ukrainian].
24. Sadovnychiy V. (2020). Chto proyskhodyt s prohrammoy «Dostupnye kredyty 5-7-9%» [What is happening with the program «Affordable loans 5-7-9%»]. Retrieved from: <https://finclub.net/infografika/chto-proiskhodit-s-programmoj-dostupnye-kredyty-5-7-9.html> [in Ukrainian].
25. Prohrama «Dostupnye kredyty 5-7-9%»: novye usloviia i starye problemy. [Program «Affordable loans 5-7-9%»: new conditions and old problems]. Retrieved from: <https://minfin.com.ua/credits/articles/popytka-nomer-pyat-novye-uslo> [in Ukrainian].
26. Kabmin izmenil usloviia prohrammy «Dostupnye kredyty 5-7-9%» [The Cabinet of Ministers has changed the terms of the program “Affordable loans 5-7-9%”]. Retrieved from: <https://minfin.com.ua/2020/10/10/53774902/> [in Ukrainian].
27. Uriad vnis zminy v umovy Derzhavnoi prohramy «Dostupni kredyty 5-7-9%» [The Government amended the terms of the State Program “Affordable Loans 5-7-9%”]. Retrieved from: https://mof.gov.ua/uk/news/uriad_vnis_zmini_v_umovi_derzhavnoi_programi_dostupni_krediti_5-7-9-2477 [in Ukrainian].
28. Zakon Ukrainy Pro derzhavnu dopomohu sub'iektam hospodariuvannia vid 1 lypnia 2014 roku, № 1555-VII (zi zminamy ta dopovnennyamy). [Law of Ukraine “On State Aid to Business Entities” of July 1, 2014, № 1555-VII (as amended)]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18#Text> [in Ukrainian].
29. Poriadok nadannia finansovoi derzhavnoi pidtrymky sub'iektam maloho ta serednoho pidpriemnytstva, zatverdzhenyi postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 24 sichnia 2020 r. № 28 [The procedure for providing financial state support to small and medium enterprises, approved by the resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of January 24, 2020 № 28]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/28-2020-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].